

בס"ד. שיחת ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

- 1 א. בשיחות א"ב נתבאר פירוש רש"י בהתחלת התורה: "אמר רבי יצחק¹, לא היה צריך להתחיל את
- 2 התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה² שנצטוו בה ישראל³, ומה טעם פתח בבראשית,
- 3 משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים⁴, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם
- 4 שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש-ברוך-הוא היא, הוא בראה ונתנה
- 5 לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו", - שטענת אומות העולם היא (לא
- 6 על עצם הכיבוש, שהרי כיבוש מלחמה אינו גזל⁵, אלא) על שינוי עצם מהות הארץ שנעשית "ארץ ישראל",
- 7 שיש בה קדושה.
- 8 והמענה על זה - שמלכתחילה בראה⁶ הקדוש-ברוך-הוא ונתנה לאשר ישר בעיניו (בני-ישראל), אלא
- 9 שרצונו של הקדוש-ברוך-הוא שהענין ד"נתנה לנו" בפועל יהיה לאחרי ש"נתנה להם" ואחר-כך "נטלה
- 10 מהם", ואז נשארת של בני-ישראל לעולם, כיון שאין זה רק מצד הכיבוש (שזהו רק דבר חיצוני), אלא
- 11 להיותה ארץ הקודש כפי שנבראה בעצם מהותה⁷.

1 בתושבע"פ דוקא, משא"כ תושב"כ, שתירגמה משה לשבעים
לשון, גם עבור אוה"ע).

2 (3) והרי ענינה של התורה - הוראה לבני"י, כמ"ש בפ' ברכה
(לג, ד"ר"ד) "וידו משפט"ך ליעקב ותורתך לישראל"; "תורה צוה
לנו משה".

3 (4) תהלים קיא, ו. ובפרש"י שם: "ומדרש תנחומא: כתב
לישראל מעשה בראשית להודיעם שהארץ שלו וכו' שלא יוכלו
האומות לומר לישראל גזלנים אתם וכו'" - ולא המענה שבב"ד
(פ"א, ב) "הלא בוזזה היא בידכם כו'" (ראה לקו"ש שבפנים ע'
5 הערה 18).

4 כדמוכח מזה שעמון ומואב טיהרו לישראל ע"י הכיבוש
דסיחון (פרש"י חוקת כא, כו), ואילו הי' הכיבוש דסיחון בגדר
גזל, לא היתה נקנית לסיחון, דקרקע אינה נגזלת, כמובן בפשטות
(ללא צורך אפילו בלימוד מקרא), לפי שאי אפשר להזיז הקרקע
ממקומה (ראה תוד"ה אלא - ב"מ סא, א).

5 (6) וזהו גם הדין "כח מעשיו", שמורה על זה שבכחו של
הקב"ה לברוא יש מאין, ולכן בעלותו היא על עצם מהות הארץ,
לעשותה ארץ הקודש כו'.

6 (7) דוגמא לדבר בנגלה תורה - שמצינו חילוק בין דבר
שהאיסור הוא בעצמו או בתוארו (ראה צפע"ג על הרמב"ם הל'
חמץ ומצה ספ"א. הל' תרומות פ"א ה"ה - הובא במפענ"צ פ"א
סכ"א-כב):

א) אף שחתיכה הראוי' להתכבד אינה בטלה בגלל חשיבותה,
הנה "חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חולין
טהורות .. תעלה" (יבמות פא, ב), כי הטומאה אינה בחומר
(מהות) הדבר, אלא רק ענין צדדי, כמו לבוש שמקיף על חיצוניות
הדבר.

1 (1) נתבאר גם הטעם פרש"י מזכיר שם בעל המאמר (אף שדורך
כלל אינו מזכיר דבריו דוד (ריש פרשתנו) "ראיתי כתב אחד ישן

כתב הט"ז בדברי דוד (ריש פרשתנו) "ראיתי כתב אחד ישן
נושן מאד, ביאור רש"י, כתוב בו, שזה המאמר בשם ר' יצחק
שמביא רש"י .. הוא מדרש, ולא דברי ר' יצחק, אלא שזה ר'
יצחק הי' אביו של רש"י (רש"י ר"ת רבינו שלמה יצחקי), ולא
הי' למדן גדול, ורש"י רצה לכבד אביו ולהזכירו בתחלת חיבורו,
ואמר לו, שאל איזה קושיא ואכתבנה על שמך, והקשה לו סתם,
למה התחילה התורה בבראשית כו". וממשיך, "אלא דמה שכתב
שר' יצחק אביו של רש"י לא הי' למדן גדול, זה אינו, דבפרק
בתרא דע"ז (עה, א) מביא רש"י פירוש על הגמרא, וז"ל, לשון
אבא מורי מנוחתו כבוד, והוא נראה כו', עכ"ל".

2 ומ"מ יש לומר, שבכתבו "אמר ר' יצחק" נתכוין רש"י לרמוז
שם אביו, משום כיבוד אב, שחיובו הוא גם - ובמכ"ש - כאשר
האב הוא למדן גדול (וראה גם התוועדויות תנש"א ח"א ע' 197).

3 (2) וגם המצוות שלפנ"ז (פז"ר, מילה וגיד הנשה) - חזרו
ונאמרו לישראל במ"ת, כמ"ש בפירוש רש"י על הפסוק (משפטים
כו, יב) "ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה גוי", "כל
שש מאות ושלש עשרה מצוות בכלל עשרת הדברות הן", ובר"פ
בהר: "כל המצוות .. נאמרו כללותיהם ודקדוקיהן מסיני**".

4 ושאר הענינים, כמו בריאת העולם שהוא שורש האמונה, וכן
מעשה אבות*** שהוא סימן לבנים - היו יכולים להיות בתורה
שבע"פ [נדלא כמצוות, שבהם יש כו"כ חילוקים אם חיובם
מדאורייתא או מדרבנן (ולדוגמא: בנוגע לדין זקן ממרא; בנוגע
לספק וכו"ב. ולאידך - יש ענינים שבהם עשו חיזוק לדבריהם
יתר משל תורה, וערכים ד"ס יותר מד"ת)], אבל המענה לאוה"ע
צריך להיות בתושב"כ דוקא, כי אם יהי' רק בתושבע"פ - הרי
אסור ללמדה לאוה"ע (דאיסור לימוד התורה לעכו"ם הוא

(* וכמשנ"ת פעם (תורת מנחם - התוועדויות חל"ז ס"ע 62 ובהערה 87 שם. וש"נ) שאין זה בסתירה למ"ש המג"א (או"ח סקנ"ו סק"ב) "כל
שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו".

(** ולהעיר מפלגות ר' ישמעאל ור' עקיבא אם "כללות נאמרו מסיני ופרטות באוהל מועד", או "כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באוהל
מועד כו'" (חיגהו, ו. סע"א ואילך). וש"נ. נתבאר בארוכה בשיחת ש"פ בהר דאשתקד בתחלתה (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ג ע' 308 ואילך).
וש"נ).

(*** שזוהו תוכן ספר בראשית, שנקרא "ספר הישר" (יהושע י"ד, יג). "זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים" (ע"ז כה, א).